

GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA – 100 LET ORGANIZIRANEGA GORSKEGA REŠEVANJA V SLOVENIJI

Mountain Rescue Service – 100 years of organised mountain rescue in Slovenia

Dušan Polajnar* UDK 614.8:796.52

Povzetek Abstract

Za začetek organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji štejemo ustanovitev postaje Gorske reševalne službe (GRS) Kranjska Gora, 16. junija 1912. Po tem času se je število gorskih nesreč na vseh gorskih predelih Slovenije povečevalo, zato so bile ustanovljene tudi druge postaje GRS. Danes gorski reševalci delujemo na 17 postajah GRS na območju vse Slovenije. Poleg gorskih nesreč delujemo tudi v sistemu zaščite in reševanja povsod, kjer lahko pomagamo ter rešujemo s svojo tehniko in znanjem. Leta 2012 smo gorski reševalci z različnimi prireditvami praznovali stoletnico organiziranega reševanja v Sloveniji.

The beginnings of organised mountain rescue in Slovenia reach back to the establishment of the Mountain Rescue Service station in Kranjska Gora on 16 June 1912. Later, the number of mountain accidents increased in the Slovenian mountains and, thus, also other rescue stations were set up. Today, rescuers operate in 17 rescue stations across Slovenia. In addition to mountain accidents, the Mountain Rescue Service is also involved in the civil protection and disaster relief system, where it provides assistance through technology and know-how. In 2012, mountain rescuers marked the centenary of organised rescue in Slovenia.

Začetki reševanja v gorah

Nesreče pri delu, povezane z gorami, so se začele dogajati že davno tega. Tako lahko beremo v knjigi Spomin in opomin gora (Malešič, 2005) zanimive zgodbe, za katere je skupno, da so se vse končale žalostno. Tako so 2. januarja 1777 domačini odšli iz Srednjega Vrha nad Martuljkom, da bi nakrmili ovce. Plaz novega snega je zasul vseh osem, skupaj s psom, ki ga je eden izmed lastnikov imel s seboj. Vaščani so lahko šele dan pozneje izpod debele snežne odeje izkopal trupla, pes pa je preživel.

Če so v prvih začetkih pomagali ponesrečenim le tisti, ki so bili »pri roki«, pa se je z razvojem turizma začelo spreminjati tudi reševanje v gorah. Turiste so najprej vodili po gorah pastirji ali lovci, ki so ta območja najbolj poznali. Prav ti so priskočili na pomoč tudi v nesreči. Tudi pri prvem reševanju na vrhu Triglava, leta 1822, ko je strela ubila Antona Korošca, je bilo tako. Bohinjski vodniki so spremljali stotnika Antonia von Bosia na Triglav, da bi sestavili trigonometrično omrežje Kranjske. Šele pomoč vodnikov in nosačev iz Bohinja je zadostovala, da so truplo prenesli v dolino.

Naše gore so postale vse bolj zanimive za avstrijsko-nemško planinsko društvo. To je v krajih pod gorami organiziralo reševalne skupine iz domačih vodnikov, ki so ob nesreči pomagali ponesrečenim. Tako so na primer v Mojstrani imeli leta 1902 reševalno službo, ki jo je vodil Filip Winzig. Nosači ponesrečencev so bili najeti in za to delo plačani, vodniki reševalci pa so svoje akcije opravljali prostovoljno in brezplačno. V gostilni Košir je planinska organizacija imela omarico prve pomoči z nekaj sanitetnega materiala. Prvo reševalno akcijo so imeli na novo odprti Tominškovi poti septembra 1903, ko se je poškodovani ljubljanski fotograf Anton Gregorc. Ponesrečeni je tri dni klical na pomoč in slabel, preden so ga slišali. Rešili so ga lovci in gorski vodniki. Za zasluge pri reševanju sta Janez Rabič in Tomaž Lakota prejela posebno pohvalo od dunajskega ministra za zunanje zadeve.

Ustanovitev prve reševalne postaje v Kranjski Gori

Na novo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD) je prav tako želelo ustanoviti reševalne skupine za pomoč ponesrečenim. Po nesreči dr. Josipa Cerka na Stolu aprila 1912 sta zdravnik dr. Josip Tičar in dr. Jernej Demšar dala pobudo za ustanovitev prve gorske reševalne postaje.

* Gorska reševalna zveza Slovenije, Bleiweisova 34, p. p. 245, Kranj, grzs@siol.net

Slika 1:
Gorski reševalci z opremo v začetkih reševanja v gorah (foto: V. Vogeltnik)

Figure 1:
The beginnings of mountain rescue – mountain rescuers with equipment (Photo: V. Vogeltnik).

je v Kranjski Gori. Za prvi dan gorske reševalne službe v Sloveniji štejeemo 16. junij 1912.

Stoletnica organiziranega gorskega reševanja

Ob praznovanju jubileja smo gorski reševalci organizirali več dogodkov. Tako je leta 2008 Upravni odbor Gorske reševalne zveze Slovenije (UO GRZS) imenoval uredniški odbor za pripravo zbornika 100 let GRS. Leta 2009 je uredniški odbor, v katerem so bili glavni urednik Vladimir Habjan, Pavle Šegula, Dušan Polajnar, dr. France Malešič in Pavel Oman, začel zbirati gradivo od članov društev in postaj GRS ter ga vsebinsko oblikovati. Gradiva se je nabralo toliko, da je zbornik prerasel v knjigo, ki ima naslov Reševanje v gorah, sto let organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji (Bele, 2012).

Za izvedbo drugih prireditev je UO GRZS imenoval skupino, v kateri so sodelovali Andrej Robič, Gusti Luzar, Toni Smolej, Igor Potočnik in Dušan Polajnar. Naloga skupine je bila izvesti osrednjo prireditev v Kranjski Gori. Pozneje se je osrednji prireditvi v Kranjski Gori priključila Planinska zveza Slovenije (PZS) s prireditvijo Dan planincev. Skupina se je pri izvedbenem delu razširila še na dodatne člane s postaje GRS Kranjska Gora. Polajnar je prevzel usklajevanje prireditev ter organizacijo in pomoč pri posameznih dogodkih, Smolej pa je prevzel organizacijo in izvedbo pokazne vaje v Kranjski Gori 16. junija 2012.

Kronološki opis dogodkov

V Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani (SPM) je 10. februarja 2012 Dušan Polajnar pripravil predavanje z naslovom Veda o snegu in plazovih doma in v tujini. Predstavil je pregled stanja na področju znanja o snegu in sne-

Slika 2:
Dvig reševalca letalca in ponesrečenega s helikoptersko vrečo v helikopter, Kranjska Gora, 16. junij 2012 (foto: V. Vogeltnik)

Figure 2:
Pulling-up the helicopter rescuer and the injured person with an emergency rescue sack. Kranjska Gora, 16 June 2012 (Photo: V. Vogeltnik).

Slika 3:

Zlati red za zasluge, s katerim je predsednik Republike Slovenije odlikoval GRZS, je prevzel predsednik GRZS Igor Potočnik. (foto: D. Polajnar)

Figure 3:

The Mountain Rescue Association of Slovenia is awarded the Golden Order for Merits by the President of the Republic of Slovenia. The order is handed over to the president of the association, Igor Potočnik (Photo: D. Polajnar).

Slika 4: Knjigo Reševanje v gorah so predstavili na novinarski konferenci v Kranjski Gori 6. junija 2012. (foto: V. Vogelnik)

Figure 4: The book "Reševanje v gorah" (Mountain Rescue) is introduced at the press conference on 6 June 2012 in Kranjska Gora (Photo: V. Vogelnik).

žnih plazovih ter nevarnosti uničujoče sile plazov. Plazovi so bili usodni tudi za gorske reševalce med reševalnimi akcijami. Predavanje je bilo namenjeno vsem reševalcem in drugim gornikom ter v spomin na umrle v plazovih.

SPM je skupaj z GRZS pripravil razpis na literarni natečaj Moje največje veselje je v gorah – Zgodila se je nesreča. Natečaj je bil namenjen učencem osnovnih šol, in sicer v skupini od 4. do 6. razreda in drugi skupini od 7. do 9. razreda. Prispevke učencev v obliki spisov ali stripov je ocenjevala komisija, v kateri so bili Vladimir Habjan, Irena Cerar, Anja Kovač Ažman in Meta Košir. V soboto, 3. marca 2012, sta bili v SPM uradna predstavitev natečaja in podelitev nagrad za najizvirnejše spise in stripe v vsaki kategoriji. Za prizadevno izvedbo gre zahvala SPM in kustosinji pedagoginji Neli Štular.

Televizija Slovenija je skupaj s Studiom Virc in gorskimi reševalci ob stoletnici pripravila igrano dokumentarni film Klic z gora. Film je bil predstavljen v tekmovalnem delu 6. festivala gorniškega filma Domžale, ki je bil od 2. do 6. aprila v Cankarjevem domu v Ljubljani. Na festivalu je v retrospektivnem delu s svojim filmom Gorski reševalci v kraljestvu zlatoroga sodeloval tudi Janez Brojan. Film Klic z gora je bil nagrajen kot najboljši film v kategoriji alpinističnih filmov, prejel je nagrado občinstva in nagrado PZS. V spremljevalnem delu programa smo gorski reševalci sodelovali še pri izvedbi otroškega programa. Reševalec in reševalka vodnika reševalnega psa sta otrokom predstavila delo gorskega reševalca in še posebno delo z reševalnimi psi. Skupaj s predstavniki PZS smo organizirali okroglo mizo, na kateri smo javnosti podrobno predstavili delo in težave gorskih reševalcev. V avli Cankarjevega doma smo prikazali reševanje z gorskimi nosili ter dva panoja s fotografijami opreme in prevoznih sredstev GRS. Zahvala za to, da se je Televizija Slovenija odločila za financiranje filma, gre predvsem Gustiju Luzarju in GRS Kranjska Gora.

Slika 5:

Nagovor poveljnika CZ RS Mirana Bogataja na slavnostni seji GRZS v Slovenskem planinskem muzeju 12. junija 2012 (foto: V. Vogelnik)

Figure 5:

Speech addressed by the Slovenian Civil Protection Commander, Miran Bogataj, at the ceremonial session of the Mountain Rescue Association of Slovenia in the Slovenian Mountaineer Museum, on 12 June 2012 (Photo: V. Vogelnik).

Ob jubileju je GRSZ dala narediti poseben spominski znak – 100 let gorske reševalne službe Slovenije. Osnutek za znak je naredil Vasja Žemva, ki je tudi urejal delo pri izdelavi znaka. Znak so prejeli registrirani člani društev GRS in prejemniki priznanj častna listina GRZS.

V petek, 25. maja 2012, je bila v okviru filatelistične prireditve Mariborfila 2012 v dvorani Leona Štuklja v Mariboru poleg drugih znamk, ki jih je izdala pošta Slovenije, predstavljena razglednična dopisnica GRS. Pošta Slovenije je ob jubileju stoletnice organiziranega delovanja GRS v Sloveniji izdala posebno priložnostno razglednično dopisnico, znamko in žig z motivi gorskega reševanja. Na prvi strani sta dve fotografiji, in sicer način prenosa ponesrečenega v začetku reševanja ter druga fotografija, ki predstavlja sedanjí način reševanja in prevoza ponesrečenca s pomočjo helikopterja. Razglednične dopisnice so v prodaji na vseh poštah v Sloveniji. Za prizadevanja pri izdelavi razglednične dopisnice gre zahvala Vasji Žemva.

Predsednik republike Slovenije dr. Danilo Türk je 28. maja 2012 v Veliki kristalni dvorani odlikoval Gorsko reševalno zvezo Slovenije z zlatim redom za zasluge, in sicer za izjemen prispevek k varnosti državljanov in državljanov v gorah ter na težko dostopnih območjih in ob naravnih nesrečah ter za njihovo plemenito človekoljubnost, visoko strokovnost in prostovoljstvo.

Po podelitvi odlikovanja je dr. Danilo Türk v nagovoru med drugim poudaril etične vrednote. V sedanjem času mnogi govorijo o krizi etičnih vrednot. Tisti, ki govorijo o krizi vrednot, ne vidijo številnih organizacij in plemenitih ljudi, pri katerih je nesebična pomoč sočloveku dragocena in se etične vrednote cenijo.

V sredo, 6. junija 2012, je bila v Kranjski Gori novinarska konferenca, ki sta jo pripravili GRZS in PZS. Predsednik komisije za informiranje GRZS Jani Bele in predsednik

GRZS Igor Potočnik sta opisala reševalno delo v zimski sezoni in posebnosti v prihajajoči poletni sezoni. Predstavniki PZS so predstavili planinsko dejavnost in predvsem planinske kočje. Predstavnika uredniškega odbora dr. France Malešič in Dušan Polajnar sta predstavila knjigo Reševanje v gorah – sto let organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji. V prvem delu knjige so opisani organizacija gorskega reševanja od začetkov do danes, sodelovanje z sorodnimi organizacijami in mednarodno sodelovanje. V drugem delu pa so zgodbe gorskih reševalcev iz reševalnega dela.

V torek, 12. junija 2012, je bila v prostorih SPM slavnostna seja ob stoletnici organiziranega gorskega reševanja na Slovenskem. Na njej so bili poleg gorskih reševalcev tudi predstavniki organizacij, s katerimi GRZS uspešno sodeluje. Navzoče sta s priložnostnima govorkoma pozdravila predsednik GRSZ Igor Potočnik in župan občine Kranjska Gora Jure Žerjav, slavnostni govornik pa je bil poveljnik CZ RS Miran Bogataj. Novi gorski reševalci so po uspešno končanem usposabljanju prejeli potrdila in znake GRZS, organizacijam in posameznikom je predsednik GRZS podelil slavnostne listine GRZS. V kulturnem programu so sodelovali baritonist Marko Kopal, citrar Tomaž Plahutnik in voditeljica Rada Polajnar. Pred uradnim odprtjem razstave z naslovom Srčni ljudje, ki jo je pripravila kustosinja SPM Elizabeta Gradnik, je navzoče pozdravil vodja SPM Miro Eržen in izročil priložnostni darili predsedniku GRZS in načelniku GRS Mojstrana Jožu Martinjaku. Po ogledu razstave je sledilo družabno srečanje gorskih reševalcev in gostov.

V petek, 15. junija 2012, je bila pred hotelom Razor v Kranjski Gori slovesnost ob odkritju spominske plošče reševalni postaji GRS v Kranjski Gori, ki je pomenila začetek organiziranega reševanja na Slovenskem. Načelnik postaje GRS Kranjska Gora Andrej Robič je ob sklicevanju na pisne vire v Planinskem vestniku iz leta 1912 opisal

Slika 6:

Spominsko ploščo na stavbi, v kateri je bila ustanovljena gorska reševalna služba v Kranjski Gori, so slavnostno odkrili 15. junija 2012 zvečer. (foto: V. Vogelnik)

Figure 6:

The commemorative plaque on the building where the mountain rescue service was founded in Kranjska Gora is unveiled on the evening of 15 June 2012 (Photo: V. Vogelnik).

dogodke ob ustanovitvi reševalne postaje. V nagovoru je župan Kranjske Gore Jure Žerjav izpostavil delo gorskih reševalcev v današnji družbi in se jim zahvalil za vse do zdaj opravljeno delo. Nato sta z načelnikom GRS Kranjska Gora odkrila spominsko ploščo, ki jo je kranjskogorski župnik dr. Janez Ambrožič blagoslovil. Kulturni program je pripravil Andrej Žemva, z zvoki harmonike pa ga je obogatil zdravnik gorski reševalec Jernej Arh.

Na prireditvi so bili poleg gorskih reševalcev in predstavnikov podobnih organizacij tudi vabljeni predstavniki gorskih reševalnih služb iz tujine. Druženje z gorskimi reševalci in gosti smo nadaljevali na družabnem srečanju v gostilni pri Martinu. Predsednik GRZS je predstavnikom tujih gorskih reševalnih služb v zahvalo za dobro medsebojno sodelovanje podelil slavnostne listine GRZS.

V soboto, 16. junija 2012, je v Kranjski Gori potekala slovesnost ob stoletnici organiziranega reševanja na Slovenskem. Praznovanju so se pridružili tudi planinci, ki so ob dnevu planincev organizirali različne dejavnosti. V SPM so si obiskovalci lahko ogledali priložnostno razstavo Srčni ljudje in film Klic z gora, gorski reševalci iz Mojstrane pa so v steni Grančičišča izvedli vajo stenskega reševanja.

V Kranjski Gori so se obiskovalci dopoldne udeležili različnih pohodov in kolesarskih izletov ter si ogledali predstavitev dejavnosti PZS. Gorski reševalci smo imeli tradicionalno tekmovanje ekip društev ali postaj GRS v prvi pomoči. Zmagovalna ekipa je bila iz GRS Rateče.

Ekipa GRS Kranjska Gora je pokazala, kako in s kakšno opremo so pomagali ponesrečenim pred sto leti. Podje-

Slika 7:

Prva pomoč ponesrečenemu in priprava za prevoz s helikopterjem na pokazni vaji v Kranjski Gori 16. junija 2012 (foto: V. Vogelnik)

Figure 7:

Offering first aid to an injured person and preparation for a helicopter transport during a demo exercise in Kranjska Gora, 16 June 2012. (Photo: V. Vogelnik)

Slika 8:
Slavnostni mimohod gorskih reševalcev in predstavnikov organizacij, s katerimi sodelujemo gorski reševalci, v Kranjski Gori 16. junija 2012 (foto: V. Vogelnik)

Figure 8:
Solemn procession of mountain rescuers and presidents of organisations, cooperating with mountain rescuers, Kranjska Gora, 16 June 2012 (Photo: V. Vogelnik).

tja Nissan Slovenija in GRZS sta podpisala sponzorsko pogodbo za 5000 evrov. Popoldne je sledila vaja reševanja na smučišču Dolenčev rut. Gorski reševalci so prikazali reševanje s sedežnic, vodniki reševalnih psov pa so s svojimi psi iskali izgubljene osebe, jim dali prvo pomoč in jih s helikopterji Letalske policijske enote in 15. helikopterskega bataljona Slovenske vojske prepeljali v zdravniško oskrbo. Vajo je usklajeval in vodil Toni Smolej. Sodelovali so člani strokovnih komisij GRZS in GRS Kranjska Gora. Vajo si je poleg reševalcev in vabljenih gostov ogledal tudi častni pokrovitelj prireditve, predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk s soprogo. Sledil je mimohod gorskih reševalcev, drugih reševalnih enot v sistemu zaščite in reševanja, organizacij, s katerimi sodelujemo pri reševanju, predstavnikov Slovenske vojske in policije ter praporščakov planinskih društev. Slavnostna povorka

je potekala izpred cerkve mimo častne tribune do prireditvenega šotora za hotelom Kompas.

Prisotne so nagovorili predsednik GRZS Igor Potočnik, župan občine Kranjska Gora Jure Žerjav, člana predsedstva Mednarodne komisije za gorsko reševanje (*angl. The international commission for Alpine rescue*) – IKAR Heini Malue in Danilo Škerbinek ter predsednik PZS Bojan Rotovnik in slavnostni govornik – predsednik republike. V kulturnem delu prireditve je sodelovala Godba na pihala Jesenice-Kranjska Gora, program je povezovala Rada Polajnar. Po glavni prireditvi so gorski reševalci, planinci in drugi obiskovalci v družabnem srečanju ob lepem vremenu in ob zvokih ansambla Karavanke proslavljali stoletnico organiziranega reševanja na Slovenskem.

Slika 9:
Srečanje veteranov gorskih reševalcev na prireditvi v Kranjski Gori 16. junija 2012 (foto: V. Vogelnik)

Figure 9:
Amicable atmosphere during the meeting of mountain rescue veterans at the main event in Kranjska Gora, 16 June 2012 (Photo: V. Vogelnik).

Sklepne misli

Ob praznovanju smo gorski reševalci želeli obiskovalcem, ki se jih je veliko zbralo na prireditvah, z različnimi dogodki prikazati velik pomen in obseg gorskega reševanja. Prireditve leta 2012 so bile namenjene spominu in zahvali vsem gorskim reševalcem, od ustanoviteljev do zdajšnjih, ki so sodelovali pri humanitarnem delu pomoči v gorah in na drugih težko dostopnih območjih.

Posebna zahvala gre vsem gorskim reševalkam in reševalcem, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi prireditev ob stoletnici organiziranega reševanja v Sloveniji.

Viri in literatura

1. Malešič, F., 2005. Spomin in opomin gora. Radovljica, Didakta, 496.
2. Bele, J. [et al.], 2012. Reševanje v gorah: sto let organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji. Kranj, GRZS.